

Proměna- Franz Kafka

Franz Kafka

- přísná výchova

- 1883- 1924
- židovský autor
- Němec- psal česky (v Praze)
- Představitel moderní literatury
- Onemocněl tuberkulózou (smrt)
- Před smrtí požádal svého přítele Maxe Broda, aby spálil všechny jeho rukopisy
- nepsal pro čtenáře, ale pro sebe
- užívá metodu „zvětšovací sklo,, => každou zkušenost zveličuje (v realitě se pohádá s otcem, v knize jej otec odsoudí k smrti)
- Jeho hrdinové se dostávají do absurdních situací
- Autor nevysvětluje proč, ale vše líčí do detailu
- Kořeny můžeme hledat v Kafkově citlivé povaze a křehké psychice
- Další díla: Proces, Zámek
- Další autoři:
  - Max Brod (Hlídky) -> zveřejnil i Kafkovo dílo
  - James Joyce (Odysseus)

Expresionismus

- 1910- 1920
- Odmítavá reakce vůči materialismu
- První světová válka (1914-1918)
- Rozpad osobnosti (ztráta identity)
- Nejistota, úzkost
- Cílem vyjádřit vnitřní, emocionální stav duše
- Očekávání konce světa

PRAŽSKÁ NĚMECKÁ LIT.

EXISTENCIALISMOS

- v Německu
- existence jedince
- izolovaný člověk
- odcizení, osamělost
- život -> směřování ke smrti
- ↓
- vnímání jako starost

Název díla: Proměna

existencialismus

Literární směr, období: expresionismus

Čas : není udán

Místo: maloměstský byt rodiny Řehoře Samsy v nejmenovaném městě

Literární druh: epika

Literární žánr: povídka

Forma psaní textu a vyprávěčská f.: próza, er- forma

Jazyk: spisovné formy jazyka, prostý text, metafory, monology, paradox

Téma díla: vývoj vztahů v rodině, proměna

Hl. myšlenka: člověk není chráněn ani v nejbližším okruhu svých blízkých, častokrát je tento pocit ještě umocněn, lidská nevšímavost, odcizení člověka ve světě i nejbližších

Hlavní postava, charakteristika:

Řehoř Samsa – mladý muž, pracuje jako obchodní cestující, nemá rád svou práci, svědomitý, úzkostlivý, mající sníženou sebedůvěru, cítící odpovědnost za svou rodinu

Markétka – Řehořova sestra, zpočátku nebere svého bratra jako odporný hmyz, stará se o něj, ale nakonec právě ona vysloví myšlenku týkající se zbavení se Řehoře

Otec – poměrně despotický, sobecký, zestárlý muž, na Řehořovu podobu nebere ohled, dokonce ho zraní (*hodí po něm jablko*)

Matka – rovněž stará žena, trpící záchvaty dušnosti, starostlivá, nedůvěřivá, svého syna se štítí

Prokurista – archetyp byrokrata, Řehoř ho zajímá pouze jako pracovník

Nájemníci – staří, nerudní, zvyklí poroučet

Kompoziční vrstva: chronologicky+ občasné vzpomínání

Děj:

I. Řehoř Samsa, obchodní cestující, se jednoho dne probudil a zjistil, že se proměnil v brouka. Chtěl vyrazit na pracovní cestu, členové rodiny na něj klepali, ale nemohl vstát. Do bytu přišel Samsův nadřízený, prokurista, a chtěl, aby šel Řehoř do práce. Ten odpovídá skrz zamčené dveře, že hned dorazí. Podaří se mu odemknout dveře a je šokovaný reakcemi ostatních. Matka pláče, prokurista uteče a otec ho novinami a holí zahnal zpět do pokoje.

II. Jediný z rodiny, kdo se Řehoře nestraní, je jeho sestra Markétka, pravidelně mu nosí jídlo. Řehoř uvažuje nad finanční situací rodiny, dosud ji totiž živil on. Chtěl sestře platit konzervatoř, ale nyní nemůže. Matka k Řehořovi do pokoje zpočátku vůbec nechodila, odhodlala se asi po dvou měsících. Řehoř ji nechtěl trápit, a tak zůstal skrytý pod pohovkou. Markétka a matka chtěly Řehořovi z pokoje odstranit nábytek, který nepotřeboval, a při této činnosti matka Řehoře zahlédla. Řehoř vyběhl z pokoje, aby nebyl matce na očích, ale to ženy vyděsilo. Když přišel otec z práce, snažil se Řehoře vyhnat zpátky do pokoje, honil ho po bytě a házel po něm jablka, z nichž jedno zůstalo zaryté v těle. Sestra se snažila Řehoře uchránit.

III. Řehoř se léčil více než měsíc. Rodina mu nyní každý večer otevírala dveře a on pozoroval, co večer matka, otec a sestra dělají. Rodina finančně strádala, otec se nechal zaměstnat jako sluha, sestra jako prodavačka, ale stejně museli rozprodávat majetek. Markétka už o Řehoře tolik nepečovala – dvakrát denně mu nosila jídlo, ale už se nestarala, kolik toho sní. Pokoj byl špinavý a neuklidila ho ani nová posluhovačka. Ta jediná se Řehoře nebála, dokonce se na něj chodila dívat. V bytě nyní byli tři podnájemníci, kterým matka s Markétkou podstrojovaly. Jednou nájemníci seděli v obývacím pokoji, Markétka jim hrála na housle a oni zahlédli dveřmi Řehoře. Okamžitě dali výpověď. Markétka nyní poprvé vysloví myšlenku, kterou se všichni báli říct – Řehoř je jim na obtíž a je potřeba se ho zbavit. Řehoř všechno vyslechl a uznal, že jeho život nemá cenu. V noci vydechl naposledy, ráno ho našla posluhovačka. Celé rodině se ulevilo, mohli se nyní přestěhovat do menšího bytu.

Děj:

Celá povídka se zabývá tématem proměny hlavního hrdiny Řehoře Samsy v jakýsi podivný hmyz. Sam hlavní protagonista bere tuto skutečnost ryze pragmaticky – ono osudné ráno řeší například časy vlakových spojů (je obchodním cestujícím). Muž se snaží před svou rodinou svou nynější podobu skrýt a proto nevychází z pokoje, ale jeho nečinnost nezůstane bez povšimnutí. Jeho rodiče a sestra na něj začnou naléhat, že pokud si okamžitě nepospíší, nestihne vlak do práce. Zanedlouho se v bytě objeví i pan prokurista (Řehořův nadřízený), jenž ho vybízí k opuštění pokoje. Když ale mladý muž ve své nové podobě pokoj přeci jenom opustí, dočká se od všech zúčastněných reakce plné hrůzy a odporu.

Vzhledem k Řehořově nově nabyté podobě není možné, aby stále docházel do zaměstnání, je rodina (která byla předtím na Řehořově příjmu zcela závislá) nucená vydělávat si na živobytí alternativními způsoby, což se projeví na jejich vzájemných vztazích. Starý otec tedy začne pracovat jako sluha, matka šije pro módní závod a sestra Markétka se živí jako prodavačka.

Zpočátku jediná Markétka se snaží vycházet Řehořovi vstříc – nosí mu do pokoje jídlo a jednoho dne se dokonce rozhodne vystěhovat z Řehořova pokoje nábytek, aby se mu lépe lezlo po stěnách. Pak ale přijde chvíle, kdy už celé rodině začne docházet trpělivost a vysloví myšlenku, že by se jim žilo lépe, kdyby Řehoř odešel. (po tom co matka omdlela) Mezitím způsobí otec svému synovi těžké zranění, když po něm hodí jablkem. Situace vygraduje ve chvíli, kdy tři staří nájemníci Samsových sedí u večeře, Markétka jim k tomu hraje na housle a Řehoř, okouzlený hudbou, se rozhodne opustit úkryt svého pokoje. Nájemníci si ho všimnou a vztekle dávají výpověď z pronájmu. Ten samý večer Řehoř umírá vyhladověním a ráno je nalezen mrtvý posluhovačkou. Celé rodině se uleví; dokonce si vyrazí na výlet za město a osnují plány do budoucna – Markétka je už velkou slečnou a bylo by vhodné, najít jí vhodného manžela.

Jazykové prostředky

- Spisovná forma jazyka
- Vulgarismy
- Řečnické otázky